

Södertörns högskola

Journalistik och multimedia

Mattias Eriksson JMM V04

Projektarbete i journalistik, VT 2006

Handledare: Gunilla Hultén

Examinator: Ville Carlström

Judisk identitet i Sverige

Om antisemitiska hot och identiteten jude

Av. Mattias Eriksson

Innehållsförteckning

Överingress (337) 3

– Om någon har problem med att jag är jude, who the fuck cares (11 805) 4

Reportage

Ordlista (1 551) 10

”Det svenska och det judiska är aldrig långt ifrån varandra” (8 794) 11

Personporträtt

Hot med antisemitiska grunder anmäls allt oftare (3 393) 15

Nyhetsartikel

Arbetsbeskrivning och källor (3 474) 17

Ordet jude är i Sverige ett värdeladdat ord. Med arvet och karaktären följer en tung historia, en historia som en jude inte kan välja bort. Identiteten består av en blandning av det svenska och det judiska. Genom att hjälpa unga att finna en starkare judisk identitet ska de stå emot antisemitiska påhopp och vitmakt propaganda.

**– Om någon har problem med att jag är jude,
who the fuck cares.**

I Judiska centrets källare, under koscherian och föreningslokaler sitter ett 20-tal personer i 20-års åldern samlade. På de runda borden finns värmeljus placerade, ett på varje bord. De och lampan i taket, med sitt dova sken, är det enda som lyser upp rummet. Längst in i rummet vankar kvällens föredragshållare Eli Göndör från den ena sidan till den andra, plötsligt säger han.

– Vem är jag att försvara 2000 år av judisk historia.

Judiska centret ligger på Nybrogatan 19 i Stockholm, ett stenkast från Östermalmstorg. Byggnaden skiljer sig från mängden och påminner mer om en skola eller ett fritids än om en byggnad i den överklasstadsdel där den är belägen. Byggnaden rymmer bland annat en ungdomsgård, en skola och en bar. I dag har gruppen B'nei Akiva tagit ungdomsföreningens lokaler i anspråk. Precis som de gör varje onsdag för att umgås och äta burgare.

– Judiska centret är till för att fungera som en språngbräda för de som är lite yngre, säger Lior.

Lior är den som har tagit på sig rollen som ordförande för ungdomsföreningen. För honom själv var Judiska centret det första stället där han kunde få utlopp för sin kreativa förmåga och affärsverksamhet. Här om någonstans finns det utrymme för sådant, menar han.

Utanför Judiska centret möter jag Martin som brukar besöka ungdomsgården när han har tid. Han har själv gått i tyska skolan som finns på området, innan han började gymnasiet och slutligen högskolan där han går nu. Här på Judiska centret kan han umgås med kompisar och äta koscherburgare, en burgare gjord av kött som enligt toran är slaktat på rätt sätt.

– Judiska centrets huvudsyfte är att föra vidare ett judiskt intresse bland unga och att hålla traditioner vid liv, förklarar Martin.

Han menar att det kan vara svårt att få de äldre som bär med sig traditioner att föra dem vidare, då de under nazisttiden blivit straffade för att ha levt judiskt och för att vara judar. Och därför är det viktigt att kunna erbjuda de som vill ha en starkare judisk identitet en chans att få det här på Judiska centrets.

Innan jag och Martin kan kliva in i Judiska centrets lokaler måste vi ta oss igenom en bur av järnstänger. Buren är övervakad av en person som sitter rakt framför oss, det som skiljer oss åt är en glasruta. För att komma in i buren måste man trycka på en knapp, vänta tills låset klickar till och sedan öppna grinden.

– Jag har ringt och sagt att du skulle komma, säger Martin när vi går in genom grinden som gnisslar lite när han öppnar den.

Tre meter in i den trånga järnburen finns det ytterligare en grind, även den skyddad av en ringklocka slående lik den som satt på den första grinden. Här hinner låset öppnas innan vi når dörren. En vink, som tack till kvinnan bakom glasrutan och nu öppnar sig dörren till Judiska centrets lokaler. Det sista jag ser innan jag kliver in är ett papper, stor som ett A4, som sitter upptejpat på insidan av glasdörren vi går in igenom. På det lila pappret står det skrivet:

Hungrig? JewCburger säljer kosherburgare i kosherian. Burger 150 gram, 40: -.

En tjock och flottig rök slår emot oss när vi kliver in genom dörren. Lior och några av hans kompisar står och steker kosherburgare, om trettio minuter kommer de första gästerna för att äta. Besökarna får för 40 kronor äta burgare gjort av kött som slaktats på ”rätt” sätt enligt judisk sed. Seden kallas kosher och säger att djur ska slaktas genom så kallad skäktning, ett snitt över djurets hals, för en snabb och smärtfri död. De som äter koscher mat äter bara djur som idisslar och har klivna klövar och fiskar med fenor och fjäll. Skaldjur är helt förbjudet.

– Koscher är ett sätt att få judar att inte assimilera sig, säger Martin.

Men långt ifrån alla följer koschertraditionen.

En våning ner, i källaren, långt ifrån oset från burgarna står Eli Göndör och väntar på att alla besökare ska sätta sig. Eli Göndör är journalist, författare och känd besökare på Judiska centret. Eli håller dels i skrivkurser på Judiska centret för att lära judar att argumentera bättre för sin religion, han undervisar även rent historiskt vad judendom är och om de traditioner som finns. Men i dag är han inte här av någon av de anledningarna. Idag ska Eli prata om det judiska jaget och den judiska identiteten för intresserade från JudStud. En förening som består av judar som studerar på Stockholms universitet. Rummet, som i vanliga fall används som pub, är halvfullt.

Det sitter cirka 20 personer vid de runda borden längs med väggarna. Alla mellan 20 och 25 år.

I skenet av värmeljusen på borden och den svaga lampa som sitter i taket står Eli och berättar vem han är och vad han har för historia. Han är klädd i en blå skjorta och beige byxor, håret är kortklippt och han är brunbränd efter en nygjord resa till Israel. Eli pratar länge och väl om hur det är att vara jude i det svenska samhället. Han jämför hur det är att leva idag och hur det var på 60-talet i Stockholm då han växte upp som den enda juden i sitt område. Att han var den enda som luktade vitlök och inte firade jul, och hur det skapade ett utanförskap.

– Med arvet och karaktären jude följer det med en tung historia, säger Eli, en historia eller bakgrund som man inte kan välja bort.

Ett ”paket” fortsätter Eli, med förbestämda ramar som går 2000 år bakåt i tiden och som tvingar en jude att hela tiden leva i gränslandet mellan det som är svenskt och judiskt.

– Hela tiden ifrågasätts vi från de icke-judiska, vi får frågor om det är bra eller inte med barmitzva men framför allt slipper vi aldrig ifrån frågor om förintelsen, Eli blir tyst.

– Eller hur? säger han frågande mot publiken.

Några av besökarna nickar igenkännande, några andra skrattar. Lior kommer in med koscherburgare till några av besökarna som har beställt.

På judiskt centrum kan man inte bara äta koscherburgare utan även köpa fryst koschermat att laga hemma. Priset på en kyckling är 90 kronor, ett paket kycklingfilé har kilopris på 120 kronor likaså köttfärsen. Det enklaste sättet att slippa betala en förmögenhet verkar vara att bli vegetarian. Lior tar en paus från koscherburgarstekandet och friteringen av pommes för att prata vidare med mig.

– Därför är judiskt centrum perfekt. Kultur, tradition och koscherburgare på ett och samma ställe, Lior börjar skratta när han märker hur han försöker sälja konceptet till mig.

Aktiviteterna på centret har blivit färre i år jämfört med förra året. Lior berättar att skolan tar upp mycket av hans tid just nu och då finns det ingen tid över för att planera aktiviteter, men den avgörande faktorn är pengar säger han. Säkerheten som finns på området kostar mycket och som alltid så är det något som blir lidande, till

exempel så är den teve på övervåningen trasig och har varit det ett bra tag, och det är väl bara en i raden av alla nedskärningar som måste göras och prioriteringar som måste väljas bort.

– Tanken med församlingen är att judar ska kunna träffas här, få idéer och prata om allt som hör judendomen till.

Lite som en fristad försöker Lior säga. Sekulariseringen ökar och få judiska traditioner finns kvar. Till exempel är det inte många som firar sabbaten och enligt Lior kan det bero på att dagens teknik gör att man inte längre samlas för att umgås och prata. Istället sitter man hemma och pratar med varandra via datorer. En vanlig samlingsplats i dag är runt teven och inte runt matbordet som det var förut. Klockan som hänger ovanför dörren plingar till och den första kunden kliver in.

– Dags att börja jobba, vill du ha en burgare? frågar Lior.

Hotet mot judar har alltid varit stort. Martin, som just blivit serverad sin kosherburgare, tar upp Radio Islam som ett exempel på detta. Radio Islam som på 80-talet fungerade som en radiostation med ett antisemitiskt budskap. Vid starten hävdade radiostationens ägare Ahmed Rami att Radio Islam hade för avsikt att fördjupa vänskapen mellan svenskar och svenska muslimer. Det slutliga budskapet blev istället inriktat mot antisemitism och judehat. Radio Islam propagerade för att förintelsen och nazismen var påhittat av judarna som en sorts ”världskonspiration” eller ”kapitalistisk hollywoodprodukt” och i radiosändningar lästes det upp listor med hundratals namn med en och samma sak gemensam, de var alla judar. I mars 1989 lämnades en stämningsansökan in mot Ahmed Rami. Stämningen gällde ”otillåtet yttrande i radioprogram” och ”hets mot folkgrupp”. Idag är radiokanalen nedlagd men det går att lyssna på sändningar på internet. Där kan man även hitta en lista bestående av flera hundra svenska personer som enligt Radio Islam påstås ingå i en allomfattande judisk konspiration. Det räcker med att en musiker uppträder på en judisk konsert för att dennas namn ska hamna på listan. Enligt Martin ses listan som ett skämt hos honom och hans kompisar.

– Är man med på listan så kan man ses som en framgångsrik jude, det är som en bekräftelse.

Ibland får Martin ett samtal från en kompis som säger att listan är uppdaterad och att nu är den eller den personen med.

Eli Göndör är en av många som finns med på listorna som Radio Islam publicerar på sin webbplats, men det rör honom inte i ryggen säger han.

– Om någon har problem med att jag är jude, ”who the fuck cares”. Vi har gjort allt för att integrera oss i det svenska samhället, det finns judiska skolan, vi bidrar till samhället och vi är aktiva på olika fronter, säger Eli.

Ungdomarna i rummet vrider sig lite på stolarna när de hör vad Eli säger. Problemet verkar enligt Eli inte vara det hot som finns mot judar utan istället att det alltid varit svårt att finna en balans mellan upprätthållandet av identiteten med den judiska gruppen och samtidigt ha möjligheten att finna en plats inom, och att integreras i, en icke-judisk omgivning. Den judiska identiteten är redan förbestämd runt om i världen, genom att identifiera judar med förintelse, konst, synagogor och framgång säger han.

– Vi kan kräla i lera och de kommer fortfarande att kalla oss rika judar, skriker nästan Eli ut i rummet, det spelar ingen roll.

Och det är det Eli försöker säga denna onsdagskväll här på judiska centret i Stockholm, att man som ung jude måste söka sin egen referensram och identitet för att förstå vem man är.

Eli själv har idag, 47 år gammal, börjat finna sitt jag. Först nu har han hittat sin fyrkant, sin nisch, och är inte beroende av sin omgivnings förväntningar utan bär med sig 2000 år av historia och ser framåt.

– Men än så länge har jag bara skrapat på ytan, säger han.

Frågan är hur mycket en jude ska behöva offra av sina religiösa och traditionella traditioner för att accepteras i ett samhälle. Hur mycket ”judiskhet” kan man bevara och fortfarande förbli accepterad av sina icke-judiska landsmän som en lojal medborgare? Enligt Eli skapar sig varje person en identitet beroende på vilken referensram man har. Judar har alltid underställt sig makt och dess omgivning och därför lärt sig leva med det förflutna. Därför klarar judar av att leva som en särart och ändå behålla sin identitet.

– Den karakteristiska, juden, inom citationstecken säger Eli, är anpassningsbar, och har alltid varit känd för att ha anpassat sig. Men det har ju inte hjälp hittills så varför fortsätta?

Koscherian på övervåningen är nästan tom när Eli har pratat klart. Jag och Martin gör sällskap mot Östermalmstorg och pratar om hur kvällen varit. Resonemanget som Eli hade om att man ska finna sin egen fyrkant och nisch var något som Martin fastnade för.

– Som jude ska man vara stolt, det finns gott om framgångsrika judar i Sverige, säger Martin, man ska inte skämmas för att man är jude.

Ordlista

Koscherslakt:

I Toran finns reglerna om vad man får och inte får äta (3 Mos 11 och 5 Mos 14). Där skiljer man mellan föda som är kosher (riktig) och icke kosher. Alla frukter och grönsaker är tillåtna. Fiskar med fjäll och fenor får man äta, men ej skaldjur. Samtliga tamfåglar är tillåtna likaså djur som är idisslare och har kluvna klövar. Det är alltså förbjudet att äta exempelvis svinkött.

Skäktning (koscherslakt), som är en speciell slaktmetod för nötkreatur, får och fjäderfä har bland annat som syfte att djuret skall känna minsta möjliga smärta. All förtäring av blod är förbjuden och därför avlägsnas blodet dels vid slakten och dels genom att köttet saltas före tillredningen.

Toran:

Den judiska bibeln (gamla testamentet) består av Toran, det vill säga de fem moseböckerna. De två andra delarna är: lagen och profeterna. Toran är den viktigaste bibeldelen för en jude och anses ha gudomligt ursprung. Enligt traditionen fick det judiska folket Toran efter uttåget ur Egypten för cirka 3000 år sedan. Toran föreskriver i första hand hur en jude ska leva, inte vad han ska tro.

Bar Mitzva:

Bar Mitzva är en milstolpe i en judisk pojkes liv. Han blir myndig när han är tretton år och ska nu ansvara för sina handlingar. För en flicka kallas det Bat Mitsva och innebär samma sak som för pojken, skillnaden är att en flicka anses myndig redan vid 12 års ålder.

Davidstjärna:

Davidstjärnan har sedan urminnes tid använts som en dekoration inom många civilisationer. Inom judendomen används den som en motsvarighet till det kristna korset

”Det svenska och det judiska är aldrig långt ifrån varandra.”

– Jo jag är judinna, en svensk judinna, svarar Michelle Jacobsson.

Museibesökaren från Kanada ser förvirrad ut när hon får höra svaret och ser med tomma ögon mot sin man.

– Jag visste att man kunde vara judinna, säger besökaren öppet i utställningsrummet, med en osäker röst. Men hur är det möjligt att vara svensk judinna?

Judiska museet ligger på första våningen i ett bostadshus på Odenplan i Stockholm. För att bli inläppt genom den vita ståldörren till museet måste man först ringa på en ringklocka, bli granskad på en tv-monitor och vänta på att en grön lampa ska lysa. Ett klickande ljud från dörren indikerar på att den nu är öppen och att man får gå in. Hotet finns alltid mot det som är judisk förklarar Michelle Jacobsson som arbetar som guide på museet vid sidan av sina studier på universitetet, därför måste det alltid finnas någon form av säkerhet.

För drygt 225 år sedan fick den första svenske juden, stensnidaren, sigillgravören och gårdsfrihandlaren Aaron Isaac tillstånd att bosätta sig i Sverige, behålla sin tro och grunda en judisk församling berättar Michelle. Året var 1775 när kungen gav tillstånd till Isaac att starta en församling och skicka efter tio judiska män och kvinnor, det minsta antalet för att starta en församling. Beslutet väckte stor uppståndelse och motstånd, främst från det borgerliga hållet som såg en ny konkurrens smyga sig in i samhället. Trots att Sverige då befann sig i en era av upplysningstid och att judarnas förhållanden redan hade förbättrats avsevärt i andra länder så fanns det folk i Sverige som vägrade släppa in dem på arbetsmarknaden.

Det antisemitiska budskapet har förändrats sedan dess och bör ses som ett kulturellt fenomen. Nu är det dolt under fasader av e-post, skadegörelse och organisationer och därför svårt att ta på. För 50 år sedan var det mer öppet med förintelsläger och nazistflaggor. Minnen från historiska uppfattningar visar på en schablonisering av ordet ”jude”. Under medeltiden tranformerades judar till symboler för antikrist, djävulen och pesten, för att under modern tid, ses som symboler för kapitalism och kommunism.

– Museet är till för att ge kunskap om judiska folket och judendomen i sig, säger Michelle.

På museet kan besökare köpa böcker om antisemitism, nazism och judendom. Böcker som ”Om detta må ni berätta” skriven av Stephane Bruchfeld och Paul Levine, ”En jude är en jude är en jude” av Lars M Andersson och andra böcker som rör nazism, antisemitism och judisk identitet är placerade på hyllor längs väggarna. Alla stöder vad Michelle säger om dagens hotbild mot judar och hur det har sett ut i historiskt. Alla böcker är för försäljning och Michelle hoppas att de kan hjälpa till att öka kunskapen och förståelse inom ämnet judendom och judar. De böcker som säljer bäst är de som handlar om det judiska Stockholm och en bok som jämför judendomen med kristendomen.

Ett ljud, likt en ringklocka, ekar plötsligt i lokalen. Några besökare har tryckt på knappen utanför ståldörren och teven som står på disken vid entrén blinkar till och lyser upp. Två ansikten dyker upp på tv-skärmen.

– Jag måste släppa in dem, säger Michelle, vill du ha något att dricka?

Besökarna som kliver in har åkt från Kanada för att hälsa på nära släktingar som bosatt sig i Sverige. De är väldigt frågvisa och Michelle blir stående i minst tio minuter för att svara på alla frågor besökarna har. Frågor om allt från judendomen i Sverige till om det är hennes släkt som äger klädaffären Jacobsson, det är ändå hennes efternamn menar mannen. Michelle vänder sig mot mig, pustar ut och rullar med sina ögon. Jag känner att det är dags för mig att gå därifrån, det här kan ta ett tag.

När jag möter Michelle för andra gången sitter vi inte bakom någon vit ståldörr utan på ett fik vid Fridhemsplan. Denna gång är hon privatperson och mer av svensken än juden säger hon och jag tycker hon känns mer avslappnad nu än sist jag träffade henne på museet. Hon är klädd i en grå sweatshirt och ett par svarta jeans, de svarta skorna matchar. Sjalen runt hennes hals är svart med röda blommor på. Sist jag såg henne hade hon en svartare mer representativ look. Hon plockar upp ett paket cigaretter, Lucky Strike, och lägger dem på bordet.

– Röker du, frågar hon, jag har försökt sluta men det går inte.

Michelle har bott i Sverige hela sitt liv, hon ser sig själv som ett: en jude, två: svensk. Om en besökare på museet frågar svarar hon att hon är jude, fast en svensk sådan.
– Det är en annan sak om jag är utomlands, säger Michelle, då är jag bara svensk.

Michelle berättar för mig om första och enda gången hon varit i Israel. Hon arbetade där som volontär i en kibbutz för fem år sedan, hennes arbetsuppgifter var enkla men roliga. Arbetsuppgifterna var olika varje dag och kunde vara allt från att stå i köket till att hjälpa till i trädgården. Det blev att jobba där det behövdes. I kibbutzen användes kläder som hade använts av den israeliska militären och bland annat användes en militärjacka som Michelle länge har velat ha. Jackan var militärgrön och gjord av tunt israeliskt tyg, på insidan av jackan satt en vit stämpel som bevisar att jackan har varit använd av militärer men nu delas ut till civila.

– Det var en sån jacka som den israeliska militären använder och de är helt olika de svenska. Slutligen lyckades jag tjata till mig en jacka.

På flyget på vägen hem till Sverige märker Michelle att jackans knappar har ett tryck på baksidan där det står ”made in Sweden”. Det judiska och det svenska är aldrig långt ifrån varandra.

– Världen är bra liten skrattar Michelle.

Michelle har inte många judiska vänner och säger att det beror på att hon gått i Tyska skolan som yngre. Där hade hon ett nästan uteslutande ett judiskt umgänge. Michelle vet inte om hon medvetet valt bort vänner som är judar på grund av det eller om det kan bero på en kombination av att alltid ha bott i fel stadsdel och slumpen. Under sin uppväxt bodde hon på södermalm och inte östermalm där Tyska skolan, synagogan och judiska centrets ligger.

Michelle ser sig själv mer som en traditionell jude än en konservativ. Hon firar högtider som pesach, en kristen skulle kalla det påsk, men hon firar inte sabbaten. I dag kan män och kvinnor sitta blandade i vissa synagogor, detta var inte möjligt för några år sedan. Och Michelle, som är traditionell av sig, känner sig fortfarande osäker på om det är en bra utveckling eller inte, varför hon är osäker kan hon inte svara på. Minnet är en av judendomens viktigaste komponenter när de äldre generationerna, som levat traditionsenligt dör ut. Minnet är det gränsområde som förbinder det förflutna och framtiden samt gör det nuvarande levande.

En mobiltelefon ringer.

– Det är min säger Michelle och ursäktar sig.

Hon sträcker sig mot väskan för att ta upp telefonen. Samtalet dränks av ljudet från trafiken runt oss. Michelle är 25 år gammal, jobbar extra på judiska museet. Det är bra pengar, samt att skolorna ofta vill ha yngre guider för att barnen ska kunna relatera till det som sägs. Alla unga som jobbar där får lön, de äldre jobbar gratis.

– Situationen är annorlunda nu, säger Michelle plötsligt med telefonen fortfarande i handen, det hat som judar möter är ofta tyst men direkt.

Klotter och förtal är vanligt. Michelle berättar om vänner hon hört säga att de fått skällsord skrikna efter sig i tunnelbanan eller på stan när de varit på väg hem kvällar och nätter. Övergripande säger Michelle att muslimer har mycket fördomar mot judar på grund av konflikten i Mellanöstern. Situationen ser dock annorlunda ut i Frankrike där hatet är mer våldsamt på ett fysiskt sätt och inte lika psykiskt som i Sverige.

– Men hur ser man på någon att de är judar, frågar Michelle och sträcker sig mot marken för att lägga tillbaka mobilen i väskan, det är jäkligt svårt.

I en samhällsbok under högstadietiden säger hon sig ha sett en karikatyr gjord på 60-talet där två svarta personer står vid svampen på Stureplan. Under bilden står bildtexten: ”Två negrer på Stureplan.” Michelle tycker det är en sjuk bild och bildtext, speciellt eftersom den visas i en skolbok. Men meningen är väl att visa hur de utmärker sig med sin hudfärg och sina drag, det är något som en jude inte gör på samma sätt säger hon.

– Och därför kunde man ju tro att det skulle vara enklare för oss att passa in, säger Michelle och plockar fram den davidsstjärna hon har i ett silverhalsband runt halsen.

– Detta är ju det enda som egentligen kan avslöja mig, säger hon.

Hot med antisemitiska grunder anmäls allt oftare

Hotade judar anmäler oftare antisemitiska påhopp nu än för ett par år sedan.

– Kommer ingenting ut så vet folk inte om att det finns ett hot, säger en anonym källa som är insatt i den judiska världen.

– Det är mestadels galningar som skriver vykort, säger säkerhetspolisen.

Personen tidningen pratat med har själv varit utsatt för hot, ett flertal gånger. Vid hemkomsten från semestern låg ett brev i brevlådan på vilket det stod: *judarna styr media, försvinn ut ur landet*. Det är dock oklart om brevet var riktat enbart till familjen eller om det var ett propagandabladd. De bestämde sig för att anmäla händelsen ändå.

– Kommer ingenting ut så vet folk inte om att det förekommer hot mot judar i Sverige, säger källan.

Under 2005 gjordes 151 anmälningar till Säkerhetspolisen (Säpo) där bakgrunden till hoten kunde anses vara antisemitisk. Detta är en ökning på 44 procent från året innan. 66 av de anmälda fallen relaterade till hets mot folkgrupp och 24 stycken olaga hot eller ofredande. Örebro, Västmanland och Stockholm var de län som under året uppvisade den största andelen anmälningar, relaterat till folkmängd. Enligt en rapport som säkerhetspolisen lämnat så har ökningen mycket att göra med antalet torgmöten, demonstrationer och vit makt- konserter har ökat i de områdena.

Hoten förekommer ofta i skriftlig form och skickas då vanligen till privatpersoner. Brevens innehåll kan se olika ut beroende på avsändare.

– Dels finns det galningar som påstår att judar styr medier, säger en insatt källa som vill vara anonym, och sen finns det de mer direkta hotbrev där det beskrivs hur judar ska dö eller när byggnader ska sprängas.

I dag finns det polisbevakning vid Judiskt centrum då de två största judiska högtiderna äger rum och anledningen till det är just att brev har vidarebefordrats till Säpo för att visa hur hotbilden ser ut. Skyddet handlar främst om att hålla ovälkomna personer från området.

– Om hotbilden inte skulle vara så stor så skulle skyddet inte behövas, säger den anonyma källan.

Hot från tre olika håll

Anmälningar som skickas till Säpo är ofta anknutna till hot, vandalisering av lokaler med koppling till judar eller judiska begravningsplatser. Hoten skickas vidare till säkerhetspolisen för att få judiska byggnader under bevakning och personer ska få polisskydd vid behov.

Krister Hansén, enhetschef, på Säpo vill inte kommentera breven med hänvisning till sekretesslagen. Men han kan bekräfta att de får in brev från privatpersoner och organisationer där hot framförs mot det som är judiskt. Vilka organisationer det rör sig om kan han inte säga. Källan som vi har talat med säger dock att hoten oftast kommer från tre olika håll, vänster-, högerextremister samt från muslimer.

– Mestadels är det bara galningar som skriver en massa siffror på vykort och skickar in, säger Hansén, men alla tas på allvar och skickas vidare.

Breven går vidare till författningsutredarna som är den enhet som bedömer om och utreder dessa hot. Ofta händer det att en och samma person skickar fler brev och att de tillslut gör ett misstag som leder till att polisen får spår att gå vidare med.

– Ibland så undertecknas breven, säger Hansén, annars är det svårare att göra något med hoten.

Arbetsrapport

Ämnesval

Ursprungligen var mitt C-projekt tänkt att handla om antisemitism och hotet mot judar och judendom i stort. Utgångspunkten var den utredning som Forum för levande historia och Brå lämnade i mars 2006 som sa om 25 procent av svenskarna var negativa till tanken på en jude som statsminister. Lika många anser att judarna har stort inflytande över världsekonomin.

Efter research och intervjuer märkte jag att det var mycket gjort inom ämnet antisemitism och judehat. Jag märkte också att det mer var bristen av kunskapen om folket judar som skapade hotet. Därför valde jag ett annat spår, judisk identitet och en med informativ vinkel. Jag hoppas med detta att gå ett nytt spår och bidra med något som inte skrivit om redan.

Publicering

Syftet är att publicera artiklarna i en tidning som vänder sig till en yngre målgrupp. Alternativt en bilaga till en dagstidning eller liknande. Tidningar som Ica-kuriren där innehållet är av skiftande karaktär men med en stark kärna av reportage. Judisk krönika är annars en tidning där detta kan publiceras.

Vinkling, form och gestaltning

Reportaget är gjort från judiska centret på Östermalm för att ge en inblick i judars vardag. Grillandet av kosherburgare är något som händer varje onsdag och det är i stort sett samma människor som är där. Jag hade tur som träffade Martin och blev via honom presenterad för Eli Göndör. Att han var och höll en föreläsning i källaren samma dag som jag besökte Judiskt centrum var ren tur. Vinkeln fick bli judisk identitet inom den judiska gruppen. Mycket av texten blev jag ombedd att låta passera via Judiskt centrum, främst ur säkerhetssynunkt, innan det slutligen blev klassat som ok att skriva.

Till personporträttet hittade jag Michelle på judiska museet, en perfekt tjej i den bemärkelsen att hon dels är typiskt judisk när hon arbetar som guide på museet och en svensk tjej privat. Det blev ett bra möte mellan det judiska och det

svenska och det förstärkte tänket med den judiska identiteten. Denna del av projektet går vidare på den röda tråden av judisk identitet.

Artikeln om antisemitiska hot är gjord med utgångspunkten att en källa, som är väl insatt i den judiska världen, berättade för mig om brev som skickades vidare från Judiskt centrum, och privatpersoner, till säkerhetspolisen. Här fick jag först känna på det riktigt journalistiska i projektet och det var roligt. Jag hörde av mig till SÄPO för att få ut de brev som har skickats och beslutet att få ett avslag tog säkert två veckor, detta sinkade mig en aning i mitt arbete då jag under tiden inte hade så mycket att gå vidare på. Jag valde att låta de jag intervjuade var anonyma, dock ser man bara en i den färdiga texten.

Etiska överväganden

Ämnet judendom och judar är känsligt från vissa håll och det har jag fått erfara under projektets gång. Framst har det handlat om mycket som sagt i förtroende och som varit ”hemligt”. Mycket av den informationen har passerat via Judiska centret för att godkännas innan jag kunnat skriva det. Vid en del intervjuer har information om Judiska centret och andra känsliga ämnen behandlats. Detta gällde framst under nyhetsartikeln om antisemitiska hot då de jag intervjuade inte ville att namn eller några personliga beskrivningar skulle synas i texten. Jag hade fått som önskemål att man inte på något sätt skulle kunna spåra det tillbaka till de personer jag talade med.

Under reportagen har det varit känsligt om både för och efternamn ska stå med.

Källor:

Intervjuer

- Michelle Jacobsson, student och anställd på judiska museet, 18/4-06
- Martin, 12/4-06, 21/4-06, 3/5-06,
- Lior, Stockholm 3/5-06
- Eli Göndör, journalist och författare 3/5-06

Telefonintervju

- Sara Forsell, ungdomsansvarig Judiska centret, 10/5-06
- Helene Illiasson, ungdomsansvarig, Stockholm, 11/5-06
- Krister Hansén, enhetschef Säkerhetspolisen, 18/5-06

Kompletterande frågor

- Eli Göndör, journalist och författare, Stockholm, 20/5-06
- Martin, Stockholm 19/5-06

Tryckt material

Judisk krönika, nummer 4, september 2004.

Judisk krönika, nummer 1, februari 2004

- Sjögren, Karin, Judar i det svenska folkhemmet – minne och identitet i judisk krönika 1948 – 1958, Brutus Östlings Bokförlag, Stockholm 2001
- Utgivare i samarbete, Det eviga hatet – om nynazism, antisemitism och Radio Islam, Albert Bonniers förlag 1993
- Jakubowski, Jackie, Judisk identitet, Natur och Kultur, Stockholm 1993
- Bachner, Henrik, Återkomsten – Antisemitism i Sverige efter 1945, Natur och Kultur, Stockholm 1999
- Löow, Helene, ”Var fjärde svensk vill inte ha en jude som stadsminister”, Dagens Nyheter, 14/3-06

- Ahlmark, Per, Det våras för antisemitisterna, Dagens nyheter, 24/3

- Svantesson, Erika, ”Jag skyltar aldrig med att jag är jude”, Dagens Nyheter, 15/3-06

- Författare okänd, Antisemitismens offer i Europa, Dagens Nyheter, 15/3-06

Multimedialkällor:

<http://www.jf-stockholm.org/>

Judiska församlingen 10/4-06

<http://www.radioislam.org/islam/indexsv.htm>

Radio Islam, 10/4-06

<http://www.jf-stockholm.org/centret/ungdom/forening.asp?id=36>

Judiska församlingens ungdomssektion, 3/5-06

<http://www.sakerhetspolisen.se/>

Säkerhetspolisen, Stockholm, 18/5-06

<http://www.judiska-museet.a.se/grund/grund.htm>

Judiska museet, Stockholm, 18/4-06